
Forslag til rekrutteringsform og styringsorgan på instituttnivå- UTKAST

Bakgrunn

Fakultetsstyret ba i møte 20.5.2014 om å få lagt fram en skisse for en mer helhetlig prosess for diskusjon av rekrutterings- og styringsform på instituttnivå, hvor også instituttene involveres.

Til fakultetsstyrets møte 24.6.2014 ble det lagt fram forslag til mandat og prosess, og styret fattet slik vedtak:

*Fakultetsstyret ber fakultetsledelsen legge fram sak vedrørende **anbefalt rekrutteringsform** for dekan og instituttledere, samt form for **kollegialt organ (styre eller råd)** ved fakultetet innen utgangen av 2014. Saken skal bygge på gitt mandat og prosess, der instituttene, tjenestemannsorganisasjonene og studentene har vært involvert, og der det har vært innhentet informasjon om erfaringer ved andre universiteter.*

Kort historikk

Fakultetsstyret har tidligere behandlet samme problemstilling (valg/tilsetting), bl.a. i forbindelse med en gjennomgang av hele UiOs styringsstruktur i 2003. Fakultetsstyret ga da bl.a. følgende anbefalinger:

- Nedleggelse av grunnenhetsstyrene
- Tilsatte ledere ved grunnenhetene
- Enhetlig løsning innen fakultetet

Ovennevnte ble den gangen innført som gjeldende ordning ved fakultetet, og fram til 2009 var det tilsatte ledere ved alle fakultetets institutter. I 2006 ble Reglement for tilsetting og valg av ledere ved fakulteter og institutter endret til det som nå er gjeldende (se nedenfor), slik at det ikke trenger være like ordninger innenfor fakultetet. Dette er bakgrunn for at fakultetet i dag har ulike ordninger. Det vises for øvrig til vedlagt saksframstilling fra 2003, med en helhetlig drøftelse av forskjellige aspekter ved styringsstrukturen.

Regelverk

Rekruttering av instituttledere ved UiO er regulert gjennom *Reglement for tilsetting og valg av ledere ved fakulteter og institutter* <http://www.uio.no/om/regelverk/orgadm/reglvalgdekanprodekan.html>

Av § 1-2 framgår følgende:

Dekan/prodekan og instituttleder/stedfortreder for instituttleder velges, dersom ikke Universitetsstyret selv - etter tilråding fra fakultet/instituttstyret/instituttrådet - bestemmer at det skal foretas tilsetting. Valg foretas etter dette reglements del 2 og 3. Tilsetting foretas etter dette reglements del 4 og 5. Instituttstyret/instituttrådet kan vurdere endring forut for nytt valg, åremålsperiodens utløp eller når instituttleder slutter. Universitetsstyret skal behandle saken dersom instituttstyret/rådet eller fakultetsstyret foreslår en endring i gjeldende ordning (valg eller tilsetting).

Kollegiale organer på instituttnivå – heretter benevnt instituttorganer, er regulert i Normalregler for institutter, vedtatt av universitetsstyret. Av § 1 framgår det at instituttet skal ha et styre eller et råd. Allmennfakultetene skal som hovedregel ha styre på instituttnivå. Profesjonsfakultetene kan med universitetsstyrets godkjenning opprette styre også på instituttnivå dersom de finner at hensynet til virksomheten tilsier det. Sammensetning av instituttstyret framgår av normalreglene. Sammensetning av råd bestemmes av fakultetsstyret. Både styre og råd kan settes sammen av bare interne medlemmer. Det medisinske fakultets styre har ikke fastsatt bestemmelse om sammensetning av instituttråd i gjeldende administrasjonsreglement. Det framgår av normalregler at instituttråd skal ledes av instituttleder.

Nåværende ordning ved fakultetet

På instituttnivå er det i reglementet åpnet for ulike løsninger (dvs valg eller tilsetting av leder), og fra 2015 vil det være valgte instituttledere på våre tre institutter, etter at man ved Institutt for helse og samfunn – etter forslag fra instituttrådet – har gått over fra tilsatt til valgt leder. Ved alle tre institutter er det instituttråd, som pr. dato ledes av instituttleder, og for øvrig er sammensatt som et instituttstyre, dvs. med representasjon fra alle grupper tilsatte og for studentene. Det er ingen eksterne representanter i rådene.

Ordning ved andre medisinske fakulteter

Det er forsøkt innhentet informasjon om ordninger ved de tre øvrige medisinske fakultetene i Norge, og deres erfaringer/kommentarer. Det har ikke lyktes å få utdypende informasjon om erfaringer med de forskjellige ordningene fra alle fakultetene, men vi nedenfor følger oversikt innhentet fra nettsider for de aktuelle fakultetene:

	Instituttleder	Instituttorgan	Kommentarer
UiB	tilsatt	råd	Lik ordning ved instituttene.
NTNU	tilsatt	Råd (operativ ledergruppe + to eksterne medlemmer)	Lik ordning ved instituttene
UiT	tilsatt	Styre/ledergruppe (vitenskapelig råd)	Forskjellige ordninger ved instituttene

Som det framgår har både NTNU og UiB lik ordning ved fakultetenes forskjellige institutter, mens det ved UiT er forskjellige ordninger. Dekan ved UiT uttrykker mest tro på ordningen med vitenskapelige råd (bestående av forskningsgruppeledere) som rådgivende organ for instituttleder. Dette organet kan sammenlignes med eksisterende ledergrupper ved våre institutter.

Råd eller styre

Da fakultetsledelsen i 2003 gikk inn for nedlegging av styrer på instituttnivå, var det bl.a. begrunnet med at det medførte tre formelle nivåer (UiO, fakultet, institutt), og at dette ofte kunne medføre behandling av samme sak på alle tre nivåer. Det ble argumentert med at en slik ordning ville binde opp mye tid til administrative saker for det vitenskapelige personalet, samt at en tre-nivå modell var en viktig årsak til manglende effektivitet og ansvarspulverisering. Mht studentenes medvirkning, ble det lagt vekt på at dette ble ivaretatt gjennom representasjon i fakultetsstyret.

Etter en grundig vurdering er fakultetsledelsen kommet fram til at det likevel kan være hensiktsmessig å opprette styrer på instituttnivå, forutsatt at det oppnevnes eksterne representanter til styrene. Fakultetsledelsen mener det vil være hensiktsmessig at styret ledes av en annen enn instituttleder – slik det er vanlig bl.a. i styrer i det private næringsliv, da helst en ekstern representant. Styreleder vil kunne være en konstruktiv støttespiller for instituttleder, og samtidig også fungere som korrektur. Ihht gjeldende normalregler er det ikke mulig at andre enn instituttleder er styreleder, men det bør vurderes å be om endring av normalregler på dette punktet, evt. søke om at vårt fakultet som en forsøksordning kan innføre slik praksis.

Et instituttorgan med beslutningsmyndighet, dvs styre, vil kunne virke attraktivt på så vel interne som eksterne styrekandidater, og fremme ansvarlighet og engasjement hos styremedlemmene. Et aktivt og ansvarlig styre med eksterne medlemmer, mener vi vil kunne bidra til å profesjonalisere ledelsen av instituttene.

Når det gjelder argumentet om at ordningen med styre vil binde opp mye tid til administrative saker for det vitenskapelige personalet, så er det ikke hold for å hevde at ordningen med instituttråd tar mindre tid, ettersom samme saker skal behandles i råd som i styrer, jf. reglementet – med den forskjell at rådet er rådgivende og styret besluttende organ.

Instituttleders behov for et rådgivende organ mener vi kan ivaretas gjennom ledergruppe. Alle fakultets institutter har i dag ledergrupper av robust størrelse og sammensetning. At instituttleder skal ha både egne ledergrupper og instituttråd som rådgivende organ, mener vi er både ineffektivt og lite ryddig.

Det er fakultetsstyret som vedtar sammensetning av instituttstyret innenfor rammene av normalregler, etter forslag fra instituttstyret. Siden vårt fakultet i dag ikke har instituttstyrer, fremmes forslag om sammensetning nå fra fakultetsledelsen, etter høring ved instituttene. Forslaget går ut på at styrene settes sammen ihht Normalregler, og at de har tilsvarende sammensetning som fakultetsstyret, dvs:

- A) Instituttleder og nestleder **eller** B) erstattet av to representanter for fast vitenskapelig personale
- En representant for fast vitenskapelig personale
- En representant for midlertidig vitenskapelig personale/professor II
- En representant for teknisk-administrativt personale

-
- To eksterne representanter
 - To representanter for studentene

Mht ledelse av styret kan det tenkes tre alternativ:

a)

Styret selv velger leder blant de representantene som er valgt for fire år (unntatt instituttleder/nestleder), dvs. fast vitenskapelig eller ekstern representant. Å velge en leder som er representert for ett år om gangen, som er tilfellet med representantene for studenter og for midlertidig vitenskapelig personale, vil ikke gi nødvendig kontinuitet.

b)

Instituttleder er sekretær for styret, ikke medlem. Instituttleder og nestleder erstattes i styret av to representanter for fast vitenskapelig personale (dvs til sammen tre representanter for denne gruppen). Dekan utpeker (etter delegasjon fra fakultetsstyret) ett av de eksterne styremedlemmene til leder. En slik ordning vil være parallell til hva universitets- og høyskoleloven foreskriver på institusjonsnivå med tilsatt leder, se § 9-3 (1):

«Styret har elleve medlemmer og består av styreleder, tre medlemmer valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstilling, ett medlem valgt blant de teknisk og administrativt ansatte, to medlemmer valgt blant studentene og fire eksterne medlemmer. Hvis rektor er valgt etter § 10-1, er rektor styrets leder. Hvis rektor er ansatt etter § 10-4, erstattes rektor av ett medlem valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstilling, og departementet utpeker ett av de eksterne medlemmene til å være styrets leder.»

c)

Som foreskrevet i Normalregler; instituttleder er leder for styret.

Tilsatt eller valgt instituttleder

Valgte og tilsatte ledere henter sin legitimitet til å lede fra forskjellige kilder. En valgt leder henter sin legitimitet fra den gruppe som har valgt henne/ham, mens en ansatt leder henter sin legitimitet fra den instans som har ansatt henne/ham.

Vi kjenner ikke til at det foreligger vitenskapelige studier som kan indikere hvilken utvelgelsesmetode, valgt eller tilsatt, som gir best resultater i academia. Trolig kan andre faktorer være utslagsgivende, som leders personlige egenskaper, og motivasjon for lederskap. I følge data fra DBH er tilsatt leder på instituttnivå vanligst på landbasis; nærmere 90 % er tilsatt og 10 % valgt. UiO og UiB er de eneste norske institusjonene som har valgt ledelse på alle tre nivå (sentralt, fakultet, institutt).

Med utgangspunkt i universitetets og fakultetets strategier, med høye faglige målsetninger og kontinuerlig krav til omstilling, samt det faktum at våre institutter er på størrelse med mellomstore norske bedrifter, mener fakultetsledelsen det er vesentlig at instituttleder er dedikert og motivert til å utøve ledelse på heltid, og at dette kan gjøres i samspill med et aktivt og kompetent styre. Dette mener

vi best kan sikres ved at stillingene kunngjøres eksternt, og at det ved tilsettingen legges vekt på dokumentert lederkompetanse og oppnådde resultater.

Risikofaktorer ved valgt leder, er at vedkommende får en rolle som «tillitsvalgt/fremst blant likemenn», noe som kan gi mindre handlingsrom med tanke på å kunne ta nødvendige, men mindre populære beslutninger. Som valgt leder vil man også kunne oppleve press med tanke på å utøve sitt vitenskapelige arbeid parallelt med lederrollen. Dette kan nok fungere ved mindre institutter, men vi mener dette er uforenlig med å lede institutter av den størrelse og kompleksitet våre institutter har.

I Forskningsrådets rapport *Room for increased ambitions? Governing breakthrough research in Norway 1990-2013* (Brenner og Øquist 2014) fokuseres det gjennomgående på behov for styrking av akademisk lederskap. I rapporten sammenlignes utviklingen av forskningssystemet i Norge med Sverige, Finland, Danmark, Nederland og Sveits. Med unntak av noen få høyt presterende miljøer, scorer Norge gjennomgående lavt på kvalitet, til tross for solid styrking av forskningsfeltet så vel systemmessig som økonomisk i perioden 1990-2013. Sammen med organisering av universitetene og lav fokus på fornyelse i rekrutteringen, trekkes svakt lederskap frem som årsak. Det hevdes i oppsummeringen at «successful universities are led by strong academic scholars with visions and with the legitimacy to lead».

Enhetlig løsning innen fakultetet

Fakultetsledelsen mener alle instituttene ved et fakultet bør ha samme ordning. Med dette som utgangspunkt mener vi det bør være fakultetsstyret og ikke instituttråd/instituttstyre som evt anbefaler skifte av rekrutteringsordning overfor universitetsstyret ved utløp av periode. Dette mener vi også er i tråd med vanlig forvaltningsskikk, dvs. at man følger den hierarkiske linjen, i stedet for at man, som nå, kan ha en direkte linje mellom instituttråd og universitetsstyre, mens fakultetsstyret risikerer å bli «sittende på sidelinjen». Vi mener derfor at normalreglene bør endre på dette punkt.

Forslag til vedtak:

1. Fakultetsstyret vurderer det på prinsipielt grunnlag slik at tilsetting er den mest hensiktsmessige rekrutteringsformen for instituttledere ved Det medisinske fakultet, gitt instituttenes størrelse og kompleksitet, og de utfordringer fakultetet står over for.
2. Fakultetsstyret anbefaler at det opprettes styre ved fakultetets institutter, og at styrene skal ha eksterne representanter.
3. Fakultetsstyret anbefaler at instituttstyrene ledes av andre enn instituttleder. Det henstilles til universitetsledelsen å ta initiativ til endring av Normalregler med tanke på dette. Alternativt anbefaler fakultetsstyret overfor universitetsledelsen at Det medisinske fakultet gis dispensasjon fra dette punkt i regelverket som en prøveordning.
4. Fakultetsstyret anbefaler at det innføres enhetlig ordning mht type styringsorgan innenfor samme fakultet. Det samme gjelder spørsmålet om valgte eller tilsatte instituttledere. Det anbefales også at det er fakultetsstyret som kan anbefale endring av rekrutteringsordning/ordning mth

styringsorgan på instituttnivå overfor universitetsstyret. Det henstilles til universitetsledelsen å ta initiativ til endring av UiOs regelverk med tanke på dette.

Vedlegg:

- Styrings- og ledelsesstruktur ved Det medisinske fakultet (styresak 29.4.2003)
- «Room for increased ambitions? Governing breakthrough research in Norway 1990-2013» (Benner og Øquist 2014)
- O-sak til universitetsstyret om styringsstruktur- og prinsipper (møte 10.-11.9.2014)

UTKAST